

ÖĞÜZ & KALBIYE TANSEL Kitaplığından Armağan Edilmiştir.

ÖLÜMÜNÜN 25. YILINDA Öğretmenim Oğuz Tansel

Ülkün Tansel

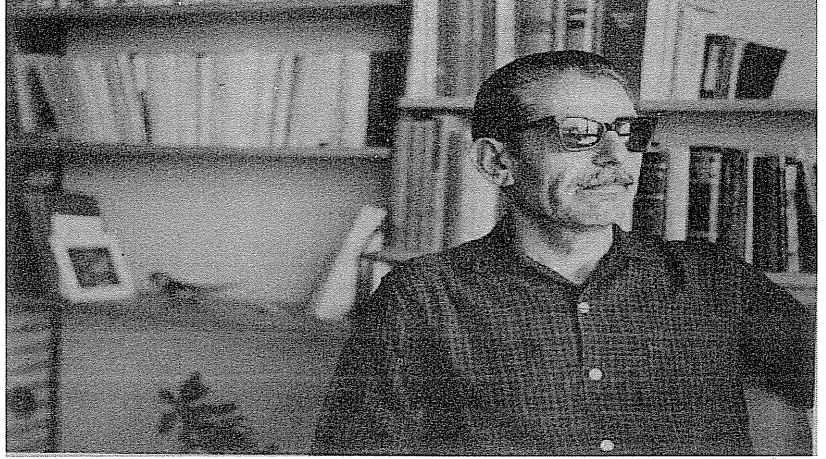
Oğuz Tansel iyi bir öğretmendi. Türkçe dilbilgisini matematik kesinliğiyle öğretirdi. Ona göre öğrenmek öğrencinin yükümlülüğü değildi. Öğretmendi öğretmekle yükümlü olan. Bu inançladır ki, okul dışında hiç parayla ders vermedi.

Benim ilkokulda okuduğum 1950'li yılların başında öğretmenler, öğretmen derneklerinde örgütleniyorlardı. Oğuz Tansel Konya Öğretmenler Derneği yönetim kurulunda genel yazman, denetçi olarak yıllarca çalıştı. Öğretmenlik "intibak" yasalarını çıkarmak amacıyla, hükümet ileri gelenleriyle görüşmek üzere, olağanüstü genel kurul toplantısında seçilen beş kişilik bir heyetin başkanı olarak Ankara'ya gitti. Bu sorunları çözdü. İstanbul'da yapılan Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonuna Konya delegesi olarak katıldı. Gençliğin Avrupa Birliği Kampanyasına Anadolu'dan çağrılan 11 öğretmen arasında yer aldı. Konya Öğretmenleri Yapı Kooperatifi'nde denetçilik yaptı.

İşte bu 1950'li yıllarda, öğretmenlerin yaz aylarında dinlenmek için gittikleri kimi yerlerde okullar öğretmenlerin konaklamasına ayrılıyordu. Bursa'da Taş Mektep de bunlardan biriydi. Hazırlık sınıfından ortaokul birinci sınıfa geçtiğim 1954 yılı yazında babamla Bursa'ya gittik. Taş Mektep'te kaldık. Okulda bir salon kadınlara, bir salon da erkeklerle ayrılmıştı.

Bursa'da o yaz, hemen okumam için, bana İngiltere'de basılmış iki İngilizce çocuk kitabı aldı. Bunlardan biri yalınlaştırılmış Don Kişot; öteki Afrika Masalları'ydı. Uzun yıllar sakladığım bu kitaplardan Afrika Masalları'nı Türkçeye çevirdim; Cumhuriyet Kitapları arasında 2011 yılında yayınlandı. Kitapların üzerinde Mumcu Kitabevi damgası vardı. Demek ki o yıllarda Bursa'da bir Mumcu Kitabevi vardı. Bu kitabevi İngilizce kitaplar da satmaktaydı. O yıllardaki bu kültür canlılığı bana olağanüstü geliyor...

Bursa'daki o günlerde, uzun boylu bir adam ve bir kadınla karşılaştık. Fuar alanı gibi açıklık bir alanda, açık havada akşam yemeği yenildi, içildi. Geç saatlere dek konuştular. Oğuz Tansel onlara geceyi Taş

Mektep'te geçirmelerini önerdi. Okula vardığımızda, saat 24'ü geçtiği için kapılar kilitlenmişti. Okulun çevresinde dolandık. Birinci kattaki tuvaletler bölümünün penceresi açıktı. Uzun boylu adam bana omuz verdi. Pencereden içeri girip okul kapısını açtım. O geceyi mektepte geçirdiler. Sabah ben uyanmıştım gitmişlerdi. Daha sonra bu uzun boylu adamın Dr. Hikmet Kıvılcımlı olduğunu Oğuz Tansel'den öğrendim. Babam Dr. Hikmet Kıvılcımlı'ya Kıvılcımlı soyadını önerenin kendisi olduğunu söylerdi. Soyadı yasaının yasalasma tarihi 1934'tür. 1934 Oğuz Tansel'in Pertevniyal Lisesini bitirdiği yıldır. Demek ki tanışıklıkları ta o yıllara gidiyor...

Yine o yaz olmalı Uludağ'a çıktık. Otobüsle dağa tırmanırken bitmek tükenmek bilmeyen yolda midemin bulanıp kustuğumu anımsıyorum. Uludağ'da öğretmenlerin kurduğu çadırlarda kaldık. Babamla kar sularının oluşturduğu küçük göllere gittik; bu göllerden Softa Boğan'da yüzdü Oğuz Tansel. Ağaç diplerinde yetişen koyu mavi renkli dağ üzümünü ilk kez babam bana tanıttı; tattırdı. Öğretmenler akşamları kamp ateşi çevresinde söyler; şarkılar söylerdi. Oğuz Tansel'in o yıllarda ünlenen **Salkım Söğüt** şiirini böyle bir akşamda kampçılara okuduğunu anımsıyorum.

Yine 1954'den daha sonraki bir yıl İstanbul'da – yine öğretmenlerin tatilde konaklamalarına ayrılmış bir okulda- Göztepe'de kaldıktı. Bostancı plajından, Kız Kulesi karşısında Salacak plajından denize giriyorduk. O yazdan aklımda en güzel anılardan biri, babamla birlikte fasulye plâki eşliğinde içtiğimiz buz

gibi biradır.

1961 yazında, kardeşlerimle birlikte bizi Avşa'ya götürdü; babam. O yıllarda Avşa'dan hemen kimse- nin haberi yoktu. Erdek'ten Marmara adasına tekney- le geçtik. Oradan da motorlu bir sandalla, dalgalı bir günde Avşa'ya ulaştık. Kıyıda karşımıza çıkan ilk evin kapısını çaldık. Hemen buyur edildik. Biraz sonra çay bardakları içinde şarap ikram edildi. O günden son- ra bu evde konuk kaldık. Adadaki tek yabancı bizdik. Avşa'da 17 adet şarap "amili" üreticisi vardı. Akşam alaca karanlığında köyde bir hareketlilik gözlenirdi. Çoluk çocuk ellerinde testilerle bir yerlere gidip dö- nerler; evde o akşam içilecek şarabı getirirlerdi. Kö- yün çok genç bir muhtarı vardı. Her akşam şarapla tutsülendikten sonra kendisini denize bırakırdı, yat- madan...

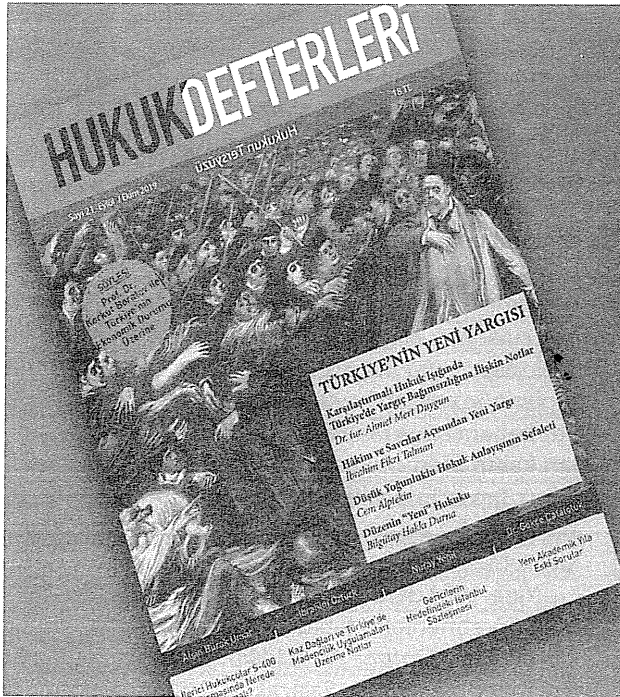
Köyün balıkçılarıyla balığa çıktığımız olurdu. Tek- nede her zaman bir testi şarap bulunurdu. Çapariyle tuttuğumuz salkım salkım istavritlerin isli balıkçı ta- vasındaki lezzetini unutamam. Bir gece çıktığımız ba- lık avında, sandalın kıcındaki lüks lambasının ışığın- da lüfer kaynadığını gördüm. O denli boldu. Oltanın ucuna takılmış bir parça pamuğu su yüzünde kaydı- rınca pamuğa atılıyorlardı. Bugün neredeyse kalmadı Marmara'da... Balığı parayla almazdık balıkçılardan. Oğuz Tansel onlara rakı verirdi; onlar bize balık. Us-

kumru dolması yapmıştı konuk olduğumuz evin ha- nımı bize...

Ne çok şey öğrendim ondan: Paylaşıcılığı, tüm güzel sanatları, edebiyatı; adam gibi içki içmeyi... Doğayı, tüm canlıları sevmeyi... "Çiçek sevmeyen in- sanları sevemez," derdi.

Sizleri Oğuz Tansel'in Selâm şiiriyle selâmlayarak bitirmek isterim sözlerimi...

Günaydın dostlarım
Amasya'dakiler, İstanbul'dakiler
Düşünen başlar yaratan eller
Asya'da Afrika'da Avrupa'da
Dünyamızı güzelleştiren kollar
Özgürlük iyilik isteyen yürekler
Dünyanın herhangi bir yerinde
Çile çeken ter döken
İnsanlar için yurt için
Kinle yumruk sıkın
Özgenlik için savaşımlar
Doğmuş doğacak güneş çocukları
Düşünüp sevdiklerim görmeden
Prevert'in Barbara'sı
Gauguin'inkiler, Matisse'inkiler
Özgür Çingeneler adını yazmadıklarım
Topunuza candan selâm

21.sayı
ÇIKTI

[@hukukdefterleri](https://www.facebook.com/Hukuk-Defterleri)
www.hukukdefterleri.com

Oğuz Tansel'in "Mavi Gelin" Masalı Üzerine

Münevver Oğan

Masal, genellikle, halk tarafından yaratılan, sözlü geleneğe dayanan ve sözlü gelenekte yaşayan, doğaüstü masal âlemi içinde (cin, peri, ejderha, yedi kat yerin dibi, yedi kat gökte, ağaç kovuğunda vb.) betimlenen, düz yazıyla oluşturulan, tümüyle düş gücünün ürünü/olağanüstü olaylara dayanan gerçek dışı anlatılardır.

Masallar, dil ve anlatımı, düşselliği, mekânın ve kahramanlarının hayal ürünü olmasıyla diğer anlatım türlerinden ayrılır.

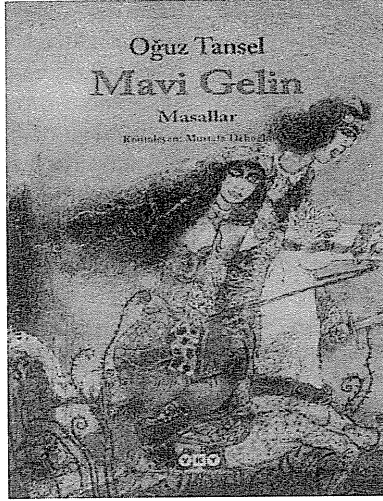
Masallarda zaman, değişik düzenlemelerde hızla geçer. Bu geçiş sürecinde olaylar ve kişiler önem durumlarına göre sıralanarak üçlü bir aşamada verilir.

Masallar yapısal açıdan *döşeme/tekerleme*, *serim*, *düğüm*, *çözüm* ve *dilek* bölümlerinden oluşur. Kültürel ve mitolojik öğeler masalda yer alır.

Oğuz Tansel'in derlediği masallarda bu yapının farklılaştığı görülür. Tansel bu konuda şöyle der: "Sözlü gelenekte masalı tatlandıran yinelemeleri attım. Masallarımı, bazı masalcıların yaptığı gibi, tekerlemelere, yuvarlamalara boğmadım. (...) Evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde, vaktin birinde kalıp sözleri yerine, bazı masallarda 'İlsiz mavi urunda, mavi vaktin birinde' sözlerini kullandım."

Oğuz Tansel, kendisiyle yapılan görüşmelerde ve yazılarında da sık sık "insanların eşitlik içinde ve kardeşçe yaşadığı bir düzenden; masalları çocukları uyutmak için değil, uyandırmak için kaleme aldığından; masalların iskeletini değiştirmeden kendi dünya görüşüne göre yazdığından" söz etmiştir.

Masallarda çoğunlukla metnin başında, ortasında sonunda ya da bazen uzun bazen kısa olarak söylenen kalıp sözlere *döşeme/tekerleme* adı verilir. Oğuz Tansel'in *Mavi Gelin* masalı "İlsiz mavi urunda (yerde) bir padişah varmış." kalıp sözüyle başlar ve hemen serim bölümüne girilir. Bu bölümde padişahın hiç çocuğu olmadığı ve bu duruma çok üzülmediği belirtilir. Ardından pek çok çare arandığı ve sonunda bir oğlu olduğu, onunda büyüüp ava gidecek yaşa geldiği belirtilir. Geleneksel masal anlatısında bu bölüm sayıfalarca uzatılır. Serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde kendine özgü kısa kalıpların yer aldığı görülür.

Masallarda düğüm; merak duygusunun doruğa çıktığı bölümdür. Kurguya göre; bazı masallarda bir, bazı masallarda birden fazla düğüm bulunabilir.

Padişah oğlunun, Amasya'ya gelmesi, sonunu düşünmeden hiç tanımadığı bir adamın "Benimle iki konaklık yol gidene bin altın vereceğim!" çağrısına uyması masalın ilk düğüm bölümünü oluşturur.

"Az gidiyorlar uz gidiyorlar, altı ay bir güz gidiyorlar. Ala sabah (sabah erkenden), ulu bir dağın eteğine ulaşıyorlar." tümcesiyle masalın ikinci düğümüne de girilir. Padişah oğlu aldatılmış, bir dağın başında yalnız

başına kalakalmıştır; şimdi bu doruktan aşağıya nasıl inecektir? Düşünür taşınır sonunda kendini dağın eteklerinden aşağıya bırakır. Düzlüğe vardığında ayağa kalkar, silkinir, pınarın suyunda kendisini görür, mavi bir delikanlıdır artık, o zaman başka bir ülkeye geldiğini anlar. Uzaklardan bir konağı görmesi, konağa gitmesi ve konağın sahibi ihtiyar adamla konuşması üçüncü düğüm noktasını oluşturur. İhtiyar adamın "Sen buralardan gidemezsin, oğlum ol da birlikte yaşayalım." önerisini kabul eder padişah oğlu.

Aradan geçen bir yıl, sanki bir gün gibidir. Bir gün ihtiyar, padişah oğluna şöyle der: "Oğlum, sen konajımızı bekle, ben kardeşlerimi bir görüp geleyim. Ye, iç, dilediğini yap, yalnız şu kapıyı açma. Sonra başına dert açarsın..." sözleriyle masalın dördüncü düğümüne girilir. Padişah oğlu merak duygusunu yenemeyip yasaklı kapıyı açar. Cennet bahçesi gibi bir yerdir burası, varıp havuz başına oturur, o sırada gökten üç beyaz güvercin iner havuzun öteki kenarına konar.

Güvercinler, silkelenince birbirinden güzel üç mavi kız olup çıkarlar, masalın beşinci düğümüne girilmiştir. Padişah oğlu sonuncu inen güvercine; yani mavi kıza âşık olur ve adı da Güneş kız'dır. Padişah oğlu olanları babasına anlatır, yaşlı adam da "Keşke sözlerimi dinleseydin, söylediklerin olacak şey değil, Güneş kız yılda bir kez bizim bahçeye gelir. Ondan vazgeçemiyorsan sabırla gelecek yıla kadar bekleyeceksin, o havuza girdiğinde gömleğini alabilirsen, kendisini de alabilirsin." bu sözlerle masalın altıncı düğümüne girilir.

Masalın yedinci düğümünde, padişah oğlu, baba-

sını dinler, bir yıl bir gün gibi geçer, Güneş kız yine güvercin donunda bahçeye iner, havuza girerken gömleğini çıkarır, güllerin arasında saklanmakta olan oğlan bu gömleği alıp kaçar. Kız yalvarsa da gömleği ona vermez. Yaşlı adam "Kızım sen bir peri kızsın, o da bir padişah oğludur, gelin sizi evlendireyim." der. Kız, bunu kabul etmez, tartışma uzar. En sonunda yaşlı adam "Kızım sen bu delikanlıyı kanatlarının arasında kendi ülkeneye götür, o da sana gömleğini versin." diye öneride bulunur. Kız bu öneriyi kabul eder.

Masalın sekizinci düğümü şöyledir: Padişah oğlu, babasıyla esenleşip peri kızının kanatlarının ortasına oturur, onun gömleğinden bir parçayı da elinde tutar, kız ona yum gözünü der, o da yumar. Kız bir süre sonra "Aç gözünü ülkeni göster!" der. Gerçekten de kendi ülkesindedir, hemen aşağıya inerler, ikisi de mavi renklidir.

İkisi birlikte padişahın karşısına çıkar, oğlan bir çırpıda yaşadıklarını anlatır ve Güneş kız ile evlendirilmesini ister. Padişah da dillere destan bir düğün töreni düzenler. Güneş kız gelinliğini giydiğinde, padişah, onun gömleğini lov taşının içine saklatır. Düğün günün akşamında kız, kokusundan lov taşının içine saklanmış gömleğini bulur, hemen üstünü değiştirir ve odayı terk eder, çatıya konar.

Padişah oğlu, gelini odada bulamayınca çatıya koşar. Güneş kız "Sen babanın iznini aldın ama ben evlenmek için babamın iznini almadım, beni seviyorsan, Kelfer Dağı'ndaki Kelfer Kalesi'ne gel!" der ve hızla uçuverir.

Masalın dokuzuncu düğümünde, padişah oğlunun Güneş kız'ı bulmak için yollara düşmesi ve maceraları anlatılır.

Masalın onuncu düğümünde padişah oğlu, türlü maceralar sonunda Kelfer Kalesi'ne ulaşır, periler ülkesinin hakanı ile konuşur, olanları anlatır. Hakan da oğlanı haklı bulur, kızıyla konuşur ve ikisine kırk gün kırk gece süren bir düğün yapar. Bir süre sonra oğlan ailesi özlemeye başlar, rüyalarını Güneş kız'a anlatır, o da bunu babasının yorumlamasını ister. Babası oğlanın aile özlemi duyduğunu belirtir ve bir tabur peri ile genç çifti oğlanın ülkesine yollar. Böylece bir ay padişahın ülkesinde bir ay da periler ülkesinde kalacaklardır.

Oğuz Tansel'in *Mavi Gelin* masalı, on düğüm noktası ve düğümlerin içinde çözüm bölümlerinin olduğu görülür. Düğümler okurun merak duygusunu kamçılayacak şekilde düzenlenmiştir.

Masalın *dilek bölümü* "Onlar mutluluk içinde yaşamakta olsunlar. Ben oradan geliyorum. Size armağanlar getirdim. Bu mesel (masalı) burada bitirdim." tümceleriyle tamamlanır. *Mavi Gelin* masalının geleneksel masal yapısından bu yönüyle de ayrıldığı görülür.

Masalın tamamında "izin almak, paylaşmak, dostluk, sevgi, sabır" gibi değerler vurgulanmıştır.

Masalda zaman ögesi ustaca kullanılmıştır. On düğümü içeren ve olayların farklılaştığı bölümlerde zaman ve mekân birbiriyle örtüşmüştür. Masalın ilk paragrafında -mişli geçmiş zaman kipi kullanılırken diğer bölümlerin neredeyse tamamında şimdiki zaman kipi kullanılmıştır. Bu da *Mavi Gelin* masalını dil ve anlatım yönünden geleneksel masallardan ayırmıştır.

Kültürümüzün mitolojik özelliklerinden bazıları bu masalda kullanılmıştır; peri kızı, periler ülkesi, mavi (urun-gelin-damat), altın beşik, kartallar, akbabalar, iri kuşlar, ak güvercin...

Masalların kökeni uzak geçmişimize dayanır. Oğuz Tansel gibi bir masal ustasının dilinde masal yeniden biçimlenir. Oğuz Tansel'in bu masalında padişah oğlunu kandıran haydut adam kötüdür buna karşın mavi ülkede karşılaştığı yaşlı adam iyidir. Padişah oğlunun önlem almadan bir yabancıya kanması, yasaklı kapıyı açması yanlıştır ama sevdiğinin peşinden gitmesi, zorluklarla savaşması, aklını kullanması, sabrı ve çabası doğrudur. Oğuz Tansel sanki gerçek yaşamı masalın büyüüsü içinde vermiş, okura bunları göstermiştir.

Kaynakça

* Tansel, Oğuz (2011). *Mavi Gelin*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

* Tansel, Oğuz (1985). "Masal Çalışmalarım ile İlgili Açıklama" *Konuşan Balıkla Yalnız Kız*, Yaz Yayınları.

* Turan, Metin (2018). *Üç Kanatlı Masal Kuşu*, Ankara: Ürün Yayınları.

O Benim de Öğretmenimdi

Prof. Dr. İlhan Tomanbay

1958-1959 öğretim döneminde ortaokula başladım. Babamın kamu görevi nedeniyle Konya'daydık. Konya Karma Ortaokuluna yazdırdı babam.

Konya Karma Ortaokulu tamamını tek bir okulda bitirdiğim tek okulumdur. İlkokulu iki, liseyi üç ayrı kent ve okulda tamamlamıştım.

Hemen hemen her yıl farklı okullarda okumamdan ötürü ilk ve orta öğretim anılarım hele artık üzerinden 50 yıldan fazla zaman da geçmişse anlaşılır ki kopuk kopuktur. Anılarımda belirsizliklerin arttığını görüyorum. Anılarımda en öne çıkan birkaç önemli nokta ve kişilik var.

Hiçbir okuyanın ilk öğretmenini, ilkokul öğretmenini unutamayacağını düşünüyorum. Ben de unutamıyorum Ferdane Koşan öğretmenimi. Ortaokul ve lisede bana öğretmenlik yapan birkaç öğretmenimden imge olarak anımsadıklarım var, ancak belleğimde adları silik. Adlarını hiç unutmadığım üç öğretmenim ortaokul ve lisede edebiyat öğretmenlerimdir. Edebiyat sevdiğim ve yatkın olduğumu duyumsadığım dersti. Şiir, öykü, roman okumayı seviyordum. Çocukça şiirler yazma deneyimlerim oluyordu. Edebiyat derslerinde katılımlarım daha çoktu. Şiir okuma, yorum yapma konularında istekliydim. Böylece de algılarım daha kalıcı ve daha uzun süreli oluyordu.

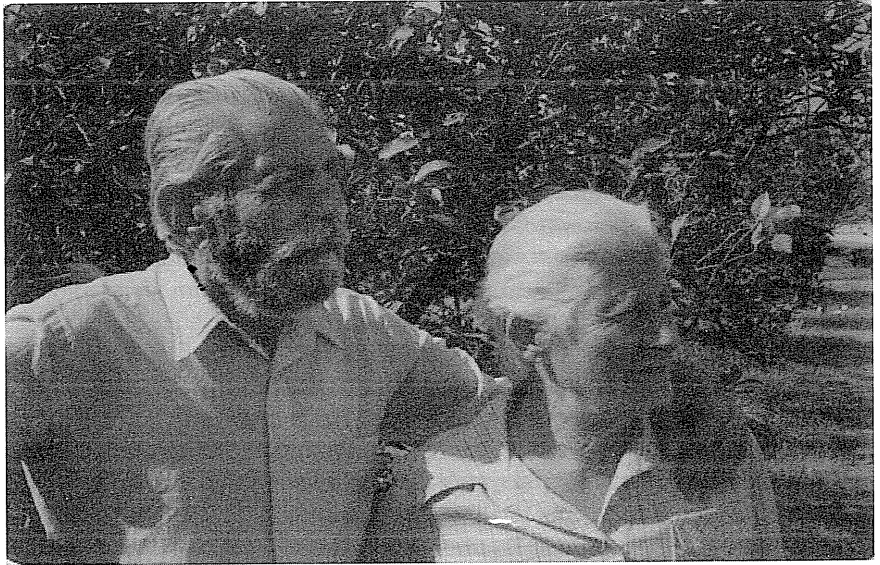
Ortaokulda adını hiç unutmadığım tek öğretmenim **Oğuz Tansel**'dir. Bu saptamayı yapınca kendime sordum. Niye? Bu salt edebiyatı sevmemle açıklanamaz. Oğuz Tansel'in bir ortaokul öğrencisiyle kurduğu iletişim tipi ve boyutu ile de açıklanabilir. O öğretmenin yansıttığı kişilikle de açıklanabilir. Otoritesiyle, karizmasıyla, yarattığı sevgi halesiyle de açıklanabilir. Bir insanın unutulmazlar arasında girmesi sadece yaptıklarıyla değil, yarattığı etkileme gücü ile de açıklanabilir. Öğretim becerisiyle de açıklanabilir. Ve bu değer-

lerin hepsinin Oğuz Tansel'de olduğuna inanıyorum.

İmgelemimde kalan normal boyutta zayıf, biraz çukur yanaklı, koyu kumral tenli, çıplak toprağa yansımış ışık gözeli yüzlü, güneş görmüş kurak toprak olan Anadolu bozkır insanı tipiydi. Konya'nın Bozkır ilçesine bağlı, Torosların yamacında olan eski adıyla Meyre köyünde (bugün Harmanpınar) doğup Anadolu'nun erkeksi kavrukluğunu Anadolu'nun bağrında, Konya'da edebiyatla yansıtmak ve bunu geleceğe taşıyabilmek ender insanlara nasip olur. Bunlardan biri Oğuz Tansel'dir. *"Toprak adamına benzer duruşun..."* şiirindeki gibi... (Salkım Söğüt adlı şiiri, Savrulmayı Bekleyen Harman, 1953)

Güneş vurmuş toprak yüzlü öğretmenim. Topraktan fışkıran bereket yüzlü öğretmenim. Bozkır toprağından fışkıran kültür aydınlık yüzüne yansımış. Toprağın kültürleşmiş yüzü; toprağın kültüre dönüşmesinin insan yüzü: Oğuz Tansel. Güneş onun yüzünde yalbirdıyordu, şiirlerinde kullandığı Anadolu ağzı ile...

Ciddi, saygı telkin eden, kendisinden çekinilen bir öğretmen tipiydi. Derslerinden aldığım zevkin en belirgin örneği derslerinde sık sık konuşma için öne atılmam ve bir gün derste galiba gereksiz uzattığım

Oğuz Tansel, edebiyat öğretmeni eşi Kalbiye Tansel ile (1989 Erdemli-Mersin).

bir konuşmam ile kendini kızdırdığım anımdır. Bu da belki bana, her istenen anda, olur olmaz, gerekli gereksiz konuşmama konusunda davranışlarıma yansıyan bir ders olmuştur.

Kendisi ile Konya Karma Ortaokulunun bahçesinde ayaküstü yaptığım bir konuşmada; daha doğru bir anlatımla, kendisinin benimle okulun bahçesinde yaptığı konuşmada, aldığım keyif mi desem, yaşadığım gurur mu desem net olmayan anılarım arasındadır. Davranış değişikliğine yansıyan bir kazanmışlık örneğidir. Bizimle bahçede bir öğretmenimizin sohbet etmesi başlı başına bir olaydı ve bu öğretmenim Oğuz Tansel'di.

Oğuz Tansel öğretmenimle 1112 yaştan bulanık anılarımı netleştirebilmek için ortaokulda (o tarihlerde ilkokul 5, üzerine ortaokul 3 yıl olarak ayrı öğretimlerdi.) aynı sınıfta okuduğum, benden bir yaş büyük kız kardeşim o zamanki Ayşen Tomanbay'a, bugünün Ayşen Acargün'üne koştum. Yardım rica ettim. Ortak anılarımızı canlandırmaya başladık. Tozlu anı raflarından güzel bir olay çıktı. 1958-1959 öğretim döneminde Konya Karma Ortaokulunda bir şiir yazışması düzenlenmişti. 21 Ocak 1959 günü yapılan yarışma da kız kardeşim Doğan Ülkekuş'un Anjelika adlı şiirini okuyarak sınıf birincisi olmuştu. Hatta Konya'nın o tarihlerde Yeni Meram adlı gündelik gazete si konuyu haberleştirmişti. Haberde 1 A-sınıfından Ayşen Tomanbay'ın, 2 B sınıfından Aysit Tansel'in, 3 A sınıfından Ali Erdoğan'ın birinci oldukları yazılıydı. Gazeteyi kız kardeşim hala saklar. (Bu arada aynı yarışmada öğretmenimin kızı, bugünün Profesör Doktoru Aysit Tansel'in de bizden bir sınıf büyük olduğunu ve aynı başarıyı yakaladığını görüyoruz. Demek o zamanlar daha, bahçede oynadığımız arkadaşlarımız arasındaymış. Keşke o günler belleklerimizden hiç silinmeseymiş.)

Kız kardeşime ödül olarak da Oğuz Tansel'in Savrulmayı Bekleyen Harman adlı şiir kitabı (İstanbul: Yeni Matbaa, 1953) ile birlikte Ömer Faruk Toprak'ın Dağda Ateş Yakanlar (Ankara: Dost Yayınevi, 1955) ve Arif Damar'ın İstanbul Bulutu (İstanbul: İstanbul Matbaası, 1958) adlı şiir kitapları da imzalanarak verilmişti. Oğuz Tansel öğretmenimizin her üç kitabın da iç kapaklarında imzası hala ışıltılı durur. Ayrıca, özel bir not kaydına izin verin. Babamız İsmail Hakkı Tomanbay da kız kardeşime, bu üstün başarısından ötürü "Biricik Kızıma" diye imzalayarak Kâmil Nizam Bigalı'nın Köyden Sesler adlı şiir kitabını (İstanbul: Ekicigil Basımevi, 1955) vermiş. Bu dört değerli kitap da hala dosyalarımız arasındadır; özenle saklarız.

Şunu söylemeliyim. Oğuz Tansel'i bugünkü anlamıyla Oğuz Tansel olarak tanıımıyorduk o tarihlerde. Bir şair olarak değil bir öğretmendi bizim

için. Şiir kitabı olduğunu bilmemiz bu düşüncemizi değiştirmezdi. O öğretmenimizdi. Şair Oğuz Tansel bize çok daha uzaktaydı. Onun değeri ortaokulda beni etkileyen bir öğretmenim olmasıydı. Ötesi yoktu. O zamanki öğretmenimin yıllar sonra "Oğuz Tansel" olduğunu algıladığımda nasıl heyecanlandığımı ve bu heyecanın kısa sürede nasıl keyfe dönüştüğünü anlatamam. Şair Oğuz Tansel! İşte o, evet o, benim öğretmenimdi. Bu bilince ulaştığım yıllarda ortaokul yıllarımda ondan aldıklarımı daha fazla ayımsamaya, daha fazla önemsemeye başladım. Ne denli şanslı olduğumu düşünüyorum hala...

Öğrenci öğretmen ilişkimizden çok sonraki yıllarda öğrendim kendisinin Anadolu mührünü taşıyan ve Anadolu'yu evrenselleştiren bir ozan olduğunu... Öğrenci-öğretmen ilişkimizden çok sonraki yıllarda öğrendim kendisinin masal dünyamıza çok büyük katkıları olan bir masalcı baba olduğunu...

Öğrenci öğretmen ilişkimizden çok sonraki yıllarda öğrendim kendisinin kültür araştırmacısı olarak Anadolu kültür dünyasını çok önemli katkılarla var-sıllaştırdığını... Ve öğrenci öğretmen ilişkimizden çok sonraki yıllarda öğrendim kendisinin tüm bu şiir, masal ve kültür çalışmalarına büyük ve ama dehşetli zarif bir toplumsal boyut katmış olduğunu... Toplum sorunlarını hem toplumsal bir yoğunluk hem sanatsal bir zariflikle ele almış olduğunu... Bu nedenle yıllar sonra öğretmenimi yetişmiş bir gözle okumaya ve tat almaya ve her satırıyla yeniden gurur duymaya başladım. Ve aynı zamanda, öğretmenim olduğu için... Nasıl şanslıymışım!

Oğuz Tansel'in yaşamöyküsünü okuduğum zaman kendisinin ortaokulda öğretmeni olan, yıllar sonrasının Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi profesörü Dr. Pertev Naili Boratav'ın, anlamsız siyasal nedenlerle ülkeyi terk etmek zorunda bırakılan Prof. Dr. Pertev Naili Boratav'ın, Türk kültürüne yaptığı derin katkılarla kültür dünyamızda unutulmayacak bir ad olan Prof. Dr. Pertev Naili Boratav'ın, onun öğretmeni olduğunu yıllar sonra algılamasıyla eminim ki yaşadığı gurur ve heyecanın aynısını, öğrenciliğimden yıllar sonra ortaokuldaki edebiyat öğretmenimin Şair Oğuz Tansel olduğunu algıladığım zaman yaşamış olmanın zevkini şu anda tekrar tadıyorum.

Oğuz Tansel öğretmenim olduğu yıllarda kaç yaşındaydı? Bu hesabı şu anda yapıyorum. 1958-1959 yıllarında Oğuz Tansel, doğum yılı 1915 (15 Şubat) olduğuna göre 43-44 yaşlarındaymış. O zaman 10-11 yaşlarında olan bir çocuk için ne denli yaşlı! Şimdi 65 yaşındayım ve 45 yaşında olmak için neler vermezdim!

Şiirlerindeki toplumsal gerçekçiliği yalın politik

bir keskinlikte değil de doğa ve insan değerini öne çıkaran bir biçim ve incelikle ve daha sanatsal, daha kalıcı bir politik derinlikle verdiğini düşünüyorum. Savaşkan ve saldırgan bir toplumsal gerçekçilik değil, insanın ve doğanın değerini milim gerilemeden savunan, ancak toprak ve insan kokan, mis kokan bir toplumsal gerçekçilik... İletiler kesin, biçim sıcacık. Kurgular sağlam, bildiriler sapmasız katı, belirsizlik yok; ama anlatımlar iç ısıtıcı ve ince bir tat verici... Yumuşak anlatım ve çarpıcı biçim nedeniyle içerikleri gönüllü ve sevgi dolu kabullenmeye kapı açan şiirler...

Oğuz Tansel'in şiirleri kesinlikle folklorik ama modern, toprak kokan ama çağcıl şiirler. İnsanla örülü olduğu için insancıl, çevreyle sarılı olduğu için çevresel, yani hepsiyle bugünün şiirleri. Zaman zaman zıtlıkların birbirleriyle bütünleştiği şiirler. Diyalektiğin uyumu... İnsanı aydınlığa ve aydınlanışa yönelten şiirler...

Ben Oğuz Tansel'in şiirlerini iki temel kavramla algılıyorum. İnsan ve toprak. İkisi de üretici; ikisi de saygın, ikisi de kutsal. Bu ikili kurgudan sevgi, kardeşlik, özgür yaşama ve dayanışma doğuyor. Adını vermeden ışıldayan değerler bunlar hemen hemen her şiirinde... Hepsi birbirinden en yalın, hepsi birbirinden en duru, hepsi birbirinden en dolu ve en işlenmiş şiirlerinden birinde olduğu gibi. Şiirin adı *Yitirdiğimiz Yasa*: (Gözünü Sevdığım, Şiirler, 1962)

*Bitkilerden dayanıksız olmuşuz
Ömrümüz ağaçlarınkinden kısa
Değiliz kuşlar kadar
El ele versek artar gücümüz
Olanca ateşle yüreğimizin
Kor haline gelivermek
İnsanı dünyayı ölesiye
Yeniden yaratıp sevmek
Yitirdiğimiz yasa
İşte toprak işte insan
Onu getirelim dile*

(Tansel, 1962, 1986 ve 2013)

Şiirlerinden insan sevgisi olanları, toprak bereketi kokanları buraya almaya kalksam olanağı yok. "Onu getirelim dile" tümcesini insanlığa ileti olarak alalım ve bu örnekle yetinmiş olalım.

Sanat, kültür ve toplumsal sorunlar üzerine yazdığı ve benim de yaşamını okuduğum zaman öğrendiğim "yüzlerce makalesinin" inanıyorum ki bugün toplu olarak yayınlanmasına büyük gereksinim vardır. Okuduklarım kadarıyla biliyorum, bu yazılar bugüne de aynı güçle ışık tutan yazılardır.

Şunu da söylemeden geçemeyeceğim. 1960'lı yıllarda, 1980'li yıllarda Oğuz Tansel'in Anadolu Türkçesinden kaynaklanarak kullandığı yalın Türkçeyi

bugünkü kuşaklarda, bırakın bugünkü kuşakları, bugünkü genç kuşakta bulmak artık olanaklı değildir. Zordu bile diyemiyorum; olanaklı değildir. Oğuz Tansel'de halk söylencelerinin şiirleşmesi, masallaşması, öyküleşmesi Anadolu'nun tertemiz Türkçesi ile resmedilmiştir. Bu nedenle bugün unutulmazlar arasında girmiştir; vazgeçilmezler arasındadır.

Anadolu dilini sanata yansıtan ozanın hangi sözü-nü, hangi mısraını burada vermeli ki? Bir kitabından anca birkaç tane; Anadolu'dan devşirdiği dili içinde gözüme ilk elde çarpanlar:

"Bu **kındamlı görünümün** büyüğü, beynimde korkulu, sevecen çiçeklenmeye durmak yolundaydı." (süslü, canlı) "**Çınarın altında, önce üç, sonra yedi, ardından kırk, daha sonra bin ışık gözesi yalbirda-yiverdi.**" (hücresi, yansımak, parıldamak) "**Çınarın çevresinde, altında büngüldeyen sular...**" (fişkırın, köpürdeyen) "**Dağ köylülerinin anlattıklarına bakılırsa bengisu bu gözelerden biriymiş.**" (ölümsüzlük suyu) "... ölümsüzlük suyunu bulup içmek **olasızmış.**" (olanaksızmış) "**Kanat seslerinin şıvışvırları (toplu sesleri) ormanı ügrededi.**" (ağı ağır sallamak) "**Arkaya kalanı, en alımlısı eceleriymiş.**" (abla, güzel kız) ("**Sarıköz Yolunda, "Tansel, 1986). "Vurdu gök ekini **sinat, dolu!**" (donurma) (Sayılarla şiirinden.)**

Bütün bunlar ve daha birçokları arasında tertemiz Türkçe ile söylenen ve Anadolu'da hep söylenen "Tanyeri ağarmaya başladı," gibi yalın ve temiz anlatımlara girmeyeceğim bile... Bu ağızlar sözlüğe bakarsanız görürsünüz, sınırlı yerel bir ağız değil, yerel ağızların Balıkesir'den Manisa'ya İçel'den Samsun'a değin yerelin yaygınlaşmış örnekleridir. Ve bütün bunlar Anadolu ağızlarının evrenselleştirilmesidir.

Üretimlerinde Anadolu'dan ince bir titizlikle seçilip kullanılan, topraktan çekilip sanata yansıtılan o denli çok ağızlar, sözcükler, deyişler var ki hepsini buraya almaya çalışmak bu yazının niteliğini değiştirir. Onun için bu kadarla yetineyim.

Onun şiirlerinde toprak vardır ve topraktan bereket fişkirır, ışık fişkirır, umut fişkirır. Onun şiirlerinde insan vardır ve o insan toplumu düzene koymanın, geliştirmenin umududur enerjisidir, temel direğidir. İkisi de verici, ikisi de üreticidir toprak ve insanın. Topluma değer katanlar, toplumu toplum yapanlardır ikisi de...

Şiirleri masalsı, masalları şiir gibidir Oğuz Tansel'in. İkisinden de birbirine yakın tat alırsınız. Şiir tadında masal, masal tadında şiir bulursunuz onda. Yazınsal sanat boyutunda söylüyorum bunu. Yoksa şiirlerindeki toplumsal gerçekçiliği göz ardı etmiyorum. Bu olası mı? Kuşkusuz değil. Onun şiirlerindeki toplumsal gerçekçiliğin çıplaklaştırmadan zarif bir biçimde verilmesi o gerçekçiliği sıcaklaştırmakta ve insancılı-

ğını (hümanizmasını) arttırmaktadır. Çok zarif bir porselen tabakta, köşesine bir gül yaprağı konurulmuş, buzdolabından yeni çıkmış ve üzerinde çiğ damlacıkları olan bir tabak kiraz gibidir onun gerçekçiliği ele alış ve sunumu. Ürkütmez, korkutmaz, savaşa çağırmaz. Uyarır, barışçıl çözümlere götürür insanı. Bilinçlendirir ama bağırttırmaz; saldırı dürtüsü vermez ve ancak bilinçlendirir.

Hem şiirlerinde hem masallarında destansı anlatımlar o denli çoktur ki: "Orman ala sabah boyasına büründü." (Sarıkız Yolu kitabından.) "Aktı çimene öfkenin döktüğü mercan." (Kindam'ın Öfkesi şiirinden.) "Çoban kızın dediklerini yapmış. Ateşin şavkı (parıltısı) bütün ülkeyi tutmuş. Alevler gök katlarına ulaşmış. Kuşlar gürül gürül, ateşin çevresine toplanmışlar..." (Yedi Devler Masallar kitabından, 2011.)

Destansı ve masalsı abartıların içi eriten tadı: "Ulu, görkemli bir çınar gökyüzü katlarında bulutlarla sarmaş dolaştı." "Bir köyü gölgeleyecek genişlikteki dalları, yaprakları arasında, türlü, boyalı kuşların ötüşmesi, çamları, gürgenleri ürpertip dağı kökünden sallıyordu." "Binbir boyalı ışık içindeki dağ eriyeye eriyeye küçüldü, yüzü top çiçeklerle kaplı bir göl oldu." (Sarıkız Yolu kitabından, 1986.)

Çeşitli tarihlerde masalları Millî Eğitim Bakanlığının yayınları arasına ve tavsiye edilen kitaplar arasına girdi. Bu durum Oğuz Tansel'in değil, haydi diyelim O'ndan daha fazla, Türk toplumunun gönenmesi, gönendirilmesi demektir. Bakanlığın bu konudaki tanıtım bülteninde yer alan açıklamasını buraya almak istiyorum:

"Millî Eğitim Bakanlığınca Türk ve Dünya edebiyatından seçilerek oluşturulan 100 Temel Eser, çocuklarımıza okuma alışkanlığı kazandırılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığının bu çalışmasını, ülkemizdeki okuma oranını arttırmaya ve dilimizin gelişimini sağlamaya yönelik önemli bir çaba olarak görüyoruz.

Aynı eserleri okumuş, o eserlerdeki duygu ve düşünce zenginliğini kazanmış bireylerin oluşturacağı bir toplumun daha hoşgörülü ve paylaşımcı olacağını düşünüyüz.

İlköğretim seviyesindeki çocuklarımıza bu eserleri okutmayı başarabilirsek okuyan, bilinçli ve gelişmiş bir toplum olma yolunda ilk adımı atmış olacağız."

Doğru söze ne denir? Aynı duyarlılığın bugün de gösterilmesi hem Türk şiir sanatına hem toplumumuza aydınlanma boyutunda çok şey katacaktır.

Herhalde Oğuz Tansel'i geldiği yerde vazgeçilmez ve ölümsüz kılan masallarını 1942-1948 yılları arasında Amasya'da halk içinde söylenegelen masalları derlemeye başlamasıdır. Toplumda söylenegelen masalları yeni bir düzenlemeyle kâğıda dökmesi Prof. Dr.

Pertev Naili Boratav ile Prof. Dr. Wolfram Eberhard'ın Türk Halk Masallarının Tipleri Kataloğu için önemli bir kaynak oldu. Ve bunları hem topraktan çıkarıp hem yeni bir anlayışla kaleme alıp onlara ayrı bir tat vermesi Türk Dil Kurumunun Çocuk Yazını Ödülü almasını sağladı (1977).

1977 yılında Türk Dil Kurumunun ilk çocuk yazını ödülünü aldığını okuduğum zaman usuma ilk gelen onun öğretmenim olmasıyla ondan çok daha önce benim müthiş bir ödül almış olduğumdu.

Sağlık nedeniyle 54 yaşında emekli oldu. Çok erken bir emeklilik. 79 yaşında da yaşama veda etti. Bu yaş bir Oğuz Tansel için, daha yazacağı çok şey olan kişilikler için erkendir. Aramızdan ayrılması bizi sadece kişiliğiyle ilgili değil, daha üreteceği birçok yapıtı açısından da eksikli bırakmıştır.

30 Ekim 1994'te Ankara'da öldüğünü gazetede okuduğum zaman cenazesi kaldırılmıştı. Aynı gün elime Konya Karma Ortaokulundan beri sakladığım kitabını aldım ve bir oturuşta yeniden okudum: Savrulmayı Bekleyen Harman. Harman savrulmayı hala bekliyor muydu ne? Yoksa mevsim mevsim sessizce savruluyor muydu?

Kaynakça:

Bigalı, Kâmil Nizam (1955) **Köyden Sesler**, İstanbul: Ekicigil Basımevi.

Damar, Arif (1958) **İstanbul Bulutu**, İstanbul: İstanbul Matbaası.

Tansel, Oğuz (1953) **Savrulmayı Bekleyen Harman**, İstanbul: Yeni Matbaa.

Tansel, Oğuz (1962) **Gözünü Sevdüğim**, Ankara: Dost Yayınları.

Tansel, Oğuz (1986) **Sarıkız Yolu**, Toplu Şiirler, Ankara: Yaz Yayınları.

Tansel, Oğuz (2011) **Yedi Devler**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Toprak, Ömer Faruk (1955) **Dağda Ateş Yakanlar**, Ankara: Dost Yayınevi.

Oğuz Tansel'in Öğrencisi Olmak

Hasan Baş

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde pireler berber develer tellal iken, ben annemin beşiğini salar iken, az gittik uz gittik, bir de baktık ki bozkırın ortasında bir büyük kente varmışız.

Yıl: 1958

Yer: Konya Yarma Ortaokulu, daha çok köylü ve esnaf çocuklarının gittiği bir okul

Ders: Türkçe

Öğretmen: Pos bıyıklı, uzun saçları adeta aslan yelesi, yakışıklı mı yakışıklı, sevecen mi sevecen, son derece karizmatik, güler yüzlü bir insan.

Çocuklukla ilk gençlik arasında yalpalayan öğrencilerden oluşan bir sınıf. Bu sınıfın öğrencilerden biriydim. Diğer derslerde Hababam Sınıfı'nı hiç de aratmayan bu sınıf, Türkçe dersinde, derin bir sessizliğe bürünüyor... Sınıfta çıt yok... Sınıf değil, adeta bir mabet...

Hoca, derse başlıyor.

Öyle isim tamlaması, sıfat tamlaması, ses uyumu vs. gibi konular üzerinde çok durulmuyor.

Hoca, Karacaoğlan'dan, Pir Sultan Abdal'dan, Yunus Emre'den şiirler okuyor. Ama ne okuma!

Hoca, öyküler okuyor...

Hoca, atasözleri ve deyimlerden söz ediyor; güzel

Türkçemizden örnekler sunuyor.

Hoca, sevgiden, kardeşlikten, barıştan, özgürlükten, eşitlikten söz ediyor.

Henüz çocukluktan tam kurtulamamış bizler, büyük bir sessizlik ve huşu içinde hocamızı dinliyorduk. Özgürlük, eşitlik ne ola ki diye derin düşüncelere dالیyorduk.

Hoca, sadece bir öğretici değildi. Aynı zamanda bir "ağabey" idi, bir "baba" idi.

Hoca bizim için bir rol modeldi. Hocanın öğrencisi olmaktan hepimiz gurur duyuyorduk.

Hoca Bozkır'ı çok severdi. Bozkır'ı, kurakçıl, ağaçsız bölge anlamında kullanmadım. Bozkır, Konya'nın bir ilçesi. Bozkır, Hoca'nın memleketi. O'na göre Bozkır, ezgide söylendiği gibi "Büyük bir Kasaba" idi.

Hoca maniler söylüyordu. Tıpkı bizim doğduğumuz köylerdeki gibi.

Hoca masallar anlatıyordu. Bizim doğduğumuz köylerde olduğu gibi.

Hoca halk hikâyeleri anlatıyordu.

Hoca tıpkı bizim gibiydi... Bizden birisi...

O hoca Oğuz Tansel'di...

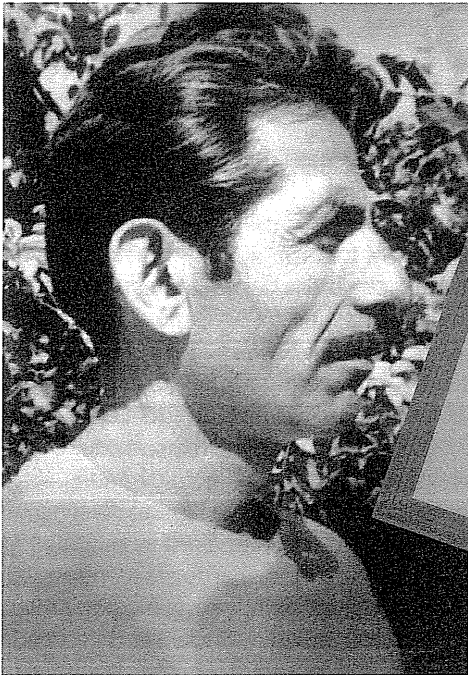
O zaman, Oğuz Tansel'i bugünkü anlamıyla Oğuz Tansel olarak anladığımı söyleyemem. Bizim için O, bir öğretmendi.

Oysa O, öğretmenlerden çok daha fazla biridir. İlhan Gülek'in dediği gibi:

*"Gökten üç elma düşmüş Oğuz Tansel'in başına,
Biri öğretmenlik, gülden al,
Biri ozanlık, kardan al,
Biri masalcılık, aldan al."*

Folklor, uğraş alanlarından biridir.

O büyük öğretmen, okumayı, Türkçeyi sevdirmek için büyük çaba harcamıştır. Türkçenin yanlış kullanıma, doğru anlamına çok önem vermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı yayını klasikleri hararetle tavsiye ettiğini, Yunan klasiklerini derse getirip

okuduğunu, okuttuğunu anımsıyorum. Türkçenin özleşmesi, yabancı sözcüklerden arınması için büyük çaba göstermiştir. Türkçenin hem batı dillerinin hem Arapça ve Farsçanın boyunduruğundan kurtarılmasını istemiştir. Türkçeyi yüceltmek için çok çaba göstermiştir. Nitekim bu çabalar Türk Dil Kurumunca ödüllendirilmiştir.

Bozkır'lı olmasına, Bozkır'ın çok özel yöresel bir ağız olmasına karşın, Hoca, derslerini neredeyse İstanbul Türkçesiyle anlatan gerçek bir öğretmendir.

Oğuz Tansel, aydınlanmacı bir öğretmendir. Öğrencilerine açık fikirli, olmayı, her şeyi akıl yoluyla çözmeleri gerektiğini öğütler, "aklınızı kullanın" derdi.

Masal, baş uğraşlarından biridir. Masal dünyamıza, halk kültürümüze çok büyük katkıları olmuştur. Masallar, genellikle ortalama toplumun erişemeyeceği düzeyde kurgulandığı ve daha ziyade akşamları uyuma saati öncesi söylenip dinlendiği için, öğrenciyken biz de prensler prensesler dünyası düşleri kurarak dinlerdik. Oysa ne zaman ki, Oğuz Tansel "Ben masalları çocukları uyutmak için değil uyandırmak için yazdım" dedi, işte o zaman masalların bilinçlendirme aracı olduğunu anladık. Gerçekten, masalların kökü geçmiştir. Ancak Oğuz Tansel anlatınca güne de, geleceğe de uzanır.

Oğuz Tansel gerçek bir aydındır. Gerçek aydının karşıtı sözde aydındır. O, hiçbir zaman sözde aydın olmamıştır. Hükümlara yaltaklanmamış, doğru bildiğini eğilip bükülmeden söylemesini bilmiştir. Zengin bilgi birikimini, güvenilir kişiliğiyle hep toplum yararına kullanmıştır. Toplumu aydınlatmak, gerçekleri göstermek hep amacı olmuştur. Nesnellikten ayrılmamış, sürekli sorgulayıcı olmuştur. Akıl süzgecini elinden hiç düşürmemiştir. Yaşamı boyunca din istismarcıları ve sözde aydınlara karşı çıkmıştır. Bu karşıtlığını bakın nasıl dile getirmiştir:

"Koyun bakışlı, çatal dilli
Sözde aydın oğlu aydın
Kepçe kepçe karıştırır ortalığı
Sade suya tirit düşünceleri
Kazanı yalan dolan kaynar
Gündüzü gece eder kuş beyni
İsterse öküz altına buzağı kor
Fil doğurtur karıncaya
Aydın oğlu aydın
Karga oğlu karga."

Oğuz Tansel bir ozandır. Barışın ozanıdır. Barışa özlemine şiirlerinde şöyle dile getirmektedir:

"Barış içinde olmalı evren.
Doğmak da ölmek de dostlukla.
Var olmanın soylu yasası:
Barış, Sevi, Barış, Sevi, Barış..."

Savaşa Hayır şiirinde şöyle seslenmektedir:

"Barışı yazdır gökyüzüne
Barış içinde olmalı evren"

Keza, bir başka şiirinde şöyle demektedir:

"Sevgi dolu yürekleri
Canım dünya çocukları.
Işık özünden hamuru,
Mayası kardeşlik, barış,
Yapalım tükenmez ekmeği,
Sunalım yeryüzü sofrasına.
Dağı bağ yapan bu bilinç
Güneş olur çalışan ellerde.
Savaş, kıyım, yıkım korkusu,
Karartmasın güneşimizi bir daha
Özgürlük, barış, kardeşlik
En soylu, en köklü yasa."

Oğuz Tansel bir sevgi ve hoşgörü insanıdır. Yaşamına sevgi ve hoşgörü egemidir. Bir şiirinde şöyle seslenmektedir:

"Bir görürüz insanları,
Her varlığa bir bakarız;
Kin, küfür bulunmaz bizde
Evren var olmuş sevgiyle."

Oğuz Tansel iyi bir ozandır. Şiirleri, insan ve doğa sevgisiyle yoğrulmuş olup, tarih ve mitolojiden esinler içermektedir.

Oğuz Tansel çağdaştır, halkçıdır, aydınlanmacıdır. Halkına ve ülkesine hiç yabancılaşmamıştır. O, Anadolu'nun taşına toprağına, tarihine ve insanına âşıktır. Konya gibi bir ortamda dik durmasını bilmiş; sanatseverleri bir araya getirebilmiştir. Edebiyat toplantıları, şiir günleri düzenlemiş; çeşitli tiyatro oyunları ve sergilerin açılmasına ön ayak olmuştur. Bir dönem Konya O'nun sayesinde Anadolu bozkırının ortasında adeta bir vaha görünümünü kazanmıştır. Konya'daki sanat etkinliklerinin Oğuz Tansel eliyle başlatıldığını söylemek mümkündür.

Oğuz Tansel'in bir diğer özelliği de örgütçülüğüdür. Konya'da öğretmenler derneğinin kuruluşuna ve yürütülmesine katkı sağlamış, derneğin yayın organında çeşitli yazıları çıkmıştır.

Bunun gibi, Konya'da toplumcu bir partinin örgütlenmesine de katkısı olmuştur.

Sözün kısası: O gerçek bir öğretmendir. O bir barış insanıdır. O bir masalcı babadur. O bir ozandır. O aydınlanmacı bir insandır. O bir Anadolu çınarıdır.

Bir seveninin deyişiyle Oğuz Tansel "tren gibi adam"dır. Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi gelip geçmiştir.

Toprağı bol olsun, nurlar içinde yatsın. "Mavi"ler içinde uyusun benim çatal yürekli Hocam.

TÜRKİYE'NİN AYDINLIK YÜZÜ:

Oğuz Tansel

OĞUZ & KALBIYE
TANSEL

Kitaplığından Armağan Edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa Hilmi Bulut

Sivas Cumhuriyet Ünv. Eğitim Fak. Güzel Sanatlar Eğitimi Böl. Bşk.

Stajyer öğretmenlik dönemini Bandırma'da tamamladıktan sonra Burhaniye Lisesindeki müzik öğretmenliği görevime Şubat 1982 yılında başlamıştım. Burhaniye'nin samimi, sevecen ve sıcak insanlarını tanıdığım için çok şanslı olduğumu her zaman söylemişimdir. Ama asıl şanslı olduğum taraf, yaklaşık yedi yıl süreyle oturduğum mahalleydi. Burası, Ören ile İskele Mahallesi arasındaki Öğretmenevleri Mahallesi'dir. Orada oturduğum evin hemen karşı tarafında bulunan bahçeli sitenin adı Sunar Sitesi'ydi. Bu siteye *Aydınlar Sitesi* deniliyordu halk arasında, çünkü orada gerçekten Türkiye'nin aydınlık yüzleri oturuyordu. Kimler yoktu ki orada: Bahri Savcı, Ruhi Su, Aziz Nesin ve Oğuz Tansel, kendileriyle tanışma fırsatı bulduğum isimlerdi.

Oğuz Tansel'in Sunar Sitesi'nde oturduğu daire ile benim evimin arasında sadece bir cadde vardı. Neredeyse havanın güzel olduğu her akşamüstü yürür, kitap okur, akşam güneşinde güneşlenir eve dönerdim. Yine böyle bir akşamüstü deniz kenarında kitap okurken tanıştım Oğuz ağabeyle. Kitap okuyor olmam hoşuna gitmiş olmalı ki, selam verdi ve ne iş yaptığımı sordu. Öğretmen olduğumu öğrenince daha fazla ilgi göstererek kumsalda yanıma oturdu ve sohbet etmeye başladık. Sohbet sırasında onun kitaplarından o güne kadar bilgi sahibi olmadığım için öyle bir utanmıştım ki, anlatamam. Sohbet sonunda evlerimizin karşı karşıya olduğunu öğrendik, balkonlara çıktığımızda tam karşı karşıya baktığımızı da öğrenerek vedalaştık. Sonraki buluşmamızda bana *Al'lı ile Fırfırı* adlı (iki cilt) kitaplarını armağan etmişti. Görüşmelerimiz sadece deniz kenarında buluşmaktan çıkmıştı; ben evde keman çalışırken, o balkona çıkar ve bağırarak "*Yeter Hilmi Bey, iyi çalıştın, çok nefis soğan çorbası yaptım gel paylaşalım*" derdi. Gerçekten de çok lezzetli soğan çorbası yapardı, tadı hâlâ damagımda desem yalan olmaz.

Bir ülkenin tam anlamıyla demokrasiye kavuşması için öncelikle bireylerin demokrat olması gerektiğini vurgulaması ve kendisinin de gerçek bir demokrat olması onun en sevdiğim yanıydı. İnsanlar arasında dil, din, mezhep, ırk ayrımı yapmadan, herkesin birbirine sadece insan olarak baktığı bir dünyada yaşamının

ne kadar önemli olduğunu, çocukların iyi eğitim almalarının önemini, sevgiyi, dostlukların önemini ve daha pek çok insani değeri neredeyse her sohbetimde dillendirmesi ise beni adeta büyülemekteydi.

Oğuz ağabeyin bir başka yönü de iyi bir satranç oyuncusu olmasıydı. Akşamları sohbete ara verip satranç maçları da yapardık. Kendisinden Oğuz ağabey diye bahsedip duruyorum ama bakmayın, o benden tam 43 yaş büyüktü. Henüz çiçeği burnunda 23 yaşında bir öğretmenken tanışmıştım ve babam kadar sevmiştim onu. Onun yaşından bahsetmemin nedenini, yaş farkına rağmen beni yaşıtı bir arkadaşı gibi dinlemesiyle, ileri sürdüğüm fikirlere saygı göstermesiyle ve benim gibi daha öğretmenliğin birinci yılında olan genç bir öğretmenle deneyimlerini paylaşırken büyük bir alçakgönüllülük göstermesiyle açıklayabilirim.

Çok şey öğrendim onunla yaptığım sohbetlerden, kitaplarından, şiirlerinden, dünya görüşünden ve insanlığından. 1989 yılında Burhaniye'den ayrılıp ömür boyu öğrencilik olarak adlandırdığım akademisyenliğe geçtiğimde de Oğuz ağabeyle yaptığım sohbetlerdeki değerleri beraberimde taşıdığımı gördüm. Çocuklara yönelik eserler üretmenin önemini, onun *Al'lı ile Fırfırı* adlı kitabında bulunan "*Üç Peri Kızı*", *Al'lı ile Fırfırı*", "*Oduncunun Karısı*", "*Mavi Benekli Firik*", "*Çobanla Bey Kızı*", "*Naz Kız*", "*Becerikli Kız*", "*Alaca Bulaca*", "*Dünya Güzeli*", "*Balıkçı*", "*Kabak Donunda Kız*" ve "*Topal Dev*" masallarıyla kavradığımı söyleyebilirim.

Çocuk ve gençlere yönelik Türkçe ve İngilizce yaklaşık 70 şarkıdan oluşan iki ciltlik "*Şarkı Kutusu I*" ve "*Şarkı Kutusu II*" adlı kitaplarımı yazmamda Oğuz ağabeyin eserleri esin kaynağı olmuştur. Burhaniye'den ayrıldıktan sonra kendisiyle haberleşemedim ve maalesef 1994'te hayata gözlerini yumduğunu öğrendiğimde içimin büyük bir hüznle kaplandığını hissettim. Beni teselli eden şey, yazarların ölmedikleri, onların eserleriyle sonsuza dek yaşadıklarını biliyor olmamdır. Şundan eminim ki, onun eserleri dünya barışına ve çocukların iyi yetişmelerine önemli katkılar sağlamaya devam edecektir.

Oğuz ağabeyi rahmet ve saygıyla anıyorum.

Bir Büyük İnsan: Oğuz Tansel

Nijat Gürsoy

1949 yılında ortaokula başladım. İlkokulda tek bir öğretmenimiz vardı, burada ise her derse ayrı bir öğretmen geliyordu. Ben 12 yaşın heyecanı ile öğretmenleri tek tek tanımaya çalışıyordum. Bunların arasında biri diğerle-rinden çok, ama çok farklı idi. Bizlere o derece farklı davranıyordu ki, her birimize ayrı ayrı, kişilikli, büyük adam muamelesi yapıyor, her birimizle tek tek ilgileniyordu. Bu büyük insan Oğuz Tansel'di.

Oğuz Tansel, çok kısa bir zamanda bizi okul kitaplarının dar çerçevesinden büyük bir ustalıklarla çıkardı; bütün gücüyle okuma sevgisini aşılamaya çalıştı. Ortaokul birinci sınıftan başlayarak bizi Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayımladığı klasikleri okumaya, okutmaya ve sevdirmeye çaba gösterdi. Bu kitapları, eski Yunan klasiklerini sınıfa getirir ve bizlere okurdu. Onun klasikleri bize okurken aldığı zevki, aradan bunca yıl geçmesine karşın hiç unutamam. İnanılması güç bir tat alarak bize kitap okumaktan nasıl mutlu olduğunu anlatmak gerçekten imkânsız.

Öğrencilerine açık fikirli olmayı, her şeyi akıl yoluyla çözmeyi bıkmadan usanmadan anlatırdı. Onun, hemen hemen her derste söylediği bir söz vardı: "Aklınızı kullanın". Bunu hep tekrarlar, herkes aklını kullansa dünyada sorun kalmaz derdi.

Sanatın her dalına büyük ilgi ve saygı duyar, bizlere de bunu aşılamaya çalışırdı. Kitapların yanı sıra sınıfa resim de getirdiğini hatırlıyorum. Çok okuyan, kültürlü, büyük bir düşünce adamı idi.

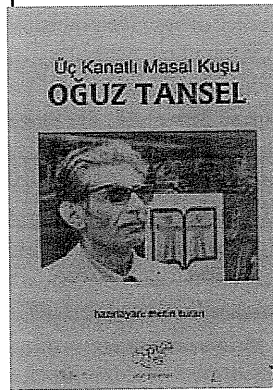
Açık sözlü ve yiğit bir insandı. O yıllarda Türkiye'de solculuk, vatan hainliği ile, Moskof ajanlığı ile bir tutulurdu. Ona rağmen, bir gün olsun solcu olduğunu inkâr etmedi. Devamlı izlenirdi. Milli Eğitim Bakanlığı müfettişleri zaman zaman ifadesini alırlardı. Ancak O, her zaman, solcu olduğunu inkâr etmeden, vatan haini ve ajan olmadığını, yurdunu, halkını her şeyden çok sevdiğini söylerdi. İnançlarından, insan ve yurt sevgisinden hiç ödün vermemiş bir insandı. Öğrencilerine de bıkmadan usanmadan pozitif düşünmeyi, sanatı sevmeyi, dürüst olmayı, inandıklarını söylemekten çekinmemeyi aşılamaya çalışırdı.

O, gerçekten, kalıpların, standartların çok üstüne çıkmış bir insandı. Daha lise yıllarından başlayarak beni evine davet ederdi ve saatlerce konuşurduk. O koskoca insanın o yaşlarda bir çocukla saatlerce oturup konuşması ne büyük bir özveridir. Bu denli yakın bir ilişki içinde bana bir gün olsun kendi sol düşüncelerini aşılamaya kalkmadı. Gerçekten demokrat bir insandı. Öğrencilerine ne düşüneceklerini değil, akıllarını kullanarak kendi yollarını bulmalarını öğretmeye çalışmıştı.

Oğuz Tansel'i böyle birkaç satırla anlatabilmek zor. Ancak, etrafıma baktığım zaman bizi yönetenlerin değil eski Yunan klasikleri, doğru dürüst kitap, hatta gazete

okumadıklarını görünce; ortaokul öğrencisine klasikleri okutmaya, sevdirmeye çalışan sevgili hocam Oğuz Tansel'in ne büyük, ne yiğit, ne eşsiz bir insan olduğunu daha iyi anlıyorum.

"Üç Kanatlı Masal Kuşu" Yeniden

Yazar Adnan Binyazar'ın nitelemesiyle "bir kanadı halk, bir kanadı duygu, bir kanadı bilgelik, üç kanatlı bir masal kuşu" Oğuz Tansel'le ilgili anı, tanıtı ve incelemeleri kapsayan "Üç Kanatlı Masal Kuşu", genişletilmiş yeni basımıyla Ürün Yayınları'ndan çıktı. İlk basımı 1996'da aynı yayınevinde yapılan, yayınevi yöneticisi yazar-şair Metin Turan'ın Ahmet

Say'dan Fakir Baykurt'a, Hidayet Karakuş'tan Fikret Otyam'a dek altmış aşkın yazardan derleyerek bir araya getirdiği yazılardan oluşan çalışma, büyük boy 400 sayfadan oluşuyor.

Tansel'i yakından tanıyanların anılarıyla onun şiir, masal ve mektuplarına ilişkin çözümlemeler içeren metinler, aynı zamanda meslek yaşamını öğretmen olarak tamamlayan Tansel'i bütün yönleriyle tanımak isteyen yazınseverler için kapsamlı bir kaynak olma işlevini yerine getiriyor. Tansel'in hem yaşamdayken hem de ölümünden sonra birçok dergi ve gazetede yayımlanan yazılarla ilk kez kitaba giren yazıları bir araya getiren yayıncı-yazar Metin Turan, kitabın oluşumunda Tansel'in kızı Prof. Dr. Aysit Tansel'in katkılarına değiniyor ve "Halk kültürümüze, masal dünyamıza eşine az rastlanır nitelikte katkılar yapan bu değerli sanatçımızın anısına düzenleyeceğimiz özel bölüm, derginin (folklor/edebiyat) çerçevesini aştığı için, bağımsız kitaba dönüştü." diyor.

Engin Uğurlu, Halim Uğurlu ve Tansel'in oğlu Ülkün Tansel'in Oğuz Tansel'i andıkları şiirleriyle fotoğraflar, kitabın son sayfalarında yer alıyor. Aralık 2018'de yayımlanan kitap yayınevinin www.urun-yayinlari.com ağına ulaşarak edinilebilir.